

УДК – 265.31/.34 +266.5

ББК – 86.29

Олесь Маргітич

ХАРИЗМАТИЧНИЙ РУХ У КОНТЕКСТІ МІЖХРИСТІЯНСЬКОГО ДІАЛОГУ ЯК ДУХОВНОЇ СКЛАДОВОЇ ПОБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Харизматичний рух носить у собі єкуменічний потенціал у контексті розвитку та побудови громадянського суспільства. Український харизматичний рух, що притаманний різним церквам, спрямований на покращання взаєморозуміння в єкуменічній місії Церкви.

Ключові слова: харизматизм, харизма, єкуменізм, реколекції, пневматологія.

Згідно з позицією провідних теологів, харизматичний рух є суто єкуменічним явищем, оскільки, зароджуючись у численних християнських конфесіях, він часто носить у собі тотожний характер. Так, Йозеф Рацінгер у передмові до німецького видання книги *Ранієро Канталамеси* співвідносить харизматичний рух із “автентичністю Церкви” (автентичністю в духовному аспекті) [8]. Таке розуміння співвідношення харизматичного руху та єкуменізму має значний потенціал і в контексті творення громадянського суспільства, на чому наголошують іноземні дослідники, наприклад, єкуменісти-практики Геріберт Мюлен, Ральф Мартін [4]. Окремо слід виділити *II Документ з Малінес* кардинала Суененса “Єкуменізм і Віднова”, українського протестантського теолога В.Боечка [1] та численних польських публікацій духовно-інформаційного центру “Wieczernik” [2].

Зокрема стверджується, що харизматичний рух – це “струміль ласки”, як зазначає у своїх працях кардинал Йозеф Суененс, актуальна ласка – говорячи мовою теології – торкання чи подих Святого Духа, важливе для кожного християнина: світського, ченця, священика чи єпископа, – незалежно від того, до якого руху належить. “Тому ми йдемо фальшивим шляхом, – твердить учений, – допоки запитуємо: чи можна бути членом тієї або іншої організації, спільноти та одночасно членом Віднови? На таке запитання слід відповісти давньою схоластичною формулою: *Nego suppositum*, або *заперечує початкове твердження*” [9].

Зрештою, додане до слова “рух”, неоднозначне з різних поглядів, визначення “харизматичний”. Передусім тому, що цей термін не має жодного повного значення: уся Церква є харизматичною; кожен християнин, свідомий того чи ні, є таким у силу свого хрещення і миропомазання. Він надмірно разить зовнішніх спостерігачів, та інколи його погано розуміють протестантські групи, які претендують на цю назву. Їх члени надто легко сприймають харизми лише як дари, хоча вони, без сумніву, отримані від Бога, проте протестанти вважають себе їх власниками, що є типовою позицією їхньої теології. Проти такої опредмеченої інтерпретації протестував Кевін Ронабан, один із піонерів Віднови в Сполучених Штатах.

Християнська любов передбачає, що Церква повинна прагнути дати пораду і керівництво громадам та окремим особам у питанні автентичності харизматичного руху. Саме тому 1972 року Комісією з богослов'я і церковних відносин Лютеранської церкви було видано доповідь під назвою “Харизматичний рух і лютеранське богослов'я”. Цей документ представляє детальне дослідження відповідних частин Святого Письма. Зараз із тих самих причин і в тому ж самому дусі, з повагою до харизматичного руху Комісія пропонує другий документ, в якому знову стисло буде проголошена доктринальна позиція Синоду й запропоноване пастирське керівництво для служіння духовним потребам тих, кого хвилює існуюче міжконфесійне напруження, що є певною перешкодою для єкуменізму [3].

Явним єкуменічним виявом щодо Лютеранської та Католицької церков є “Трес Діас” (з іспанської – “три дні”) – частина більшої групи організацій, яких часто відносять до рухів “Курсілло” або “Четвертий День”. Сам рух розпочався в Іспанії в 40-х, завдяки двом римо-католикам – єпископу Хуану Хервасу та Едуардо Боніну, які розробили програму відродження Католицької церкви в Іспанії. Уперше “Курсілло” (або як ще його називають “короткий курс”) у християнстві був проведений на Мальорці (Іспанія) в кінці 40-х років. У США “Курсілло” був представлений 1950 року. Протестанти, які відвідували католицькі

“Курсілло”, домагалися від свого єпископа розпочати такий рух для своєї спільноти [4, с.69]. Сьогодні, окрім католицьких “Курсілло”, існують інші рухи “четвертого дня” в різних протестантських церквах, зокрема, Єпископальні і Пресвітеріанські рухи називаються “Курсілло”. “Віа де Крісто” було організовано лютеранами, а “Дорога до Еммаусу” підтримується методистами. Також існує служіння у в’язницях – “Каїрос”. І врешті-решт, “Трес Діас” – всесвітня версія єкуменічних рухів вихідних днів (уїкендів), яка вийшла з руху “Курсілло”.

Оскільки *Трес Діас* започатковано рухом римо-католицького відродження, уїкенди до сьогодні зберігають сильний католицький відтінок. Відтак, усе відбувається динамічно, використовується розклад, послідовність лекцій та подій, і взагалі, наповнення залишилося тим самим, що і в перший уїкенд на іспанському острові Мальорка. Окрім того, багато традицій і висловлювань *Трес Діас* перейнято з католицизму. Наприклад, керівництво *Трес Діас* застосовує таку класичну католицьку традицію, як Святкування Встановлення Хреста. Вони говорять про усамітнене життя. Темою лекцій на уїкендах є “Сакраменти” (Святі Тайни). Як уже було сказано, “Трес Діас” усе робить для того, аби не образити нікого – наказуючи працівникам “приділяти увагу спільному в християнських деномінаціях і поважати їх відмінності” [3].

Разом із тим Карл Ранер та Г.Форгімлер, акцентуючи увагу на харизмах, підкреслюють, що, наскільки вони не були б реальними, легко забувається, що першим даром Святого Духа є Він сам, що ласка *par excellence* є теологальна ласка росту віри, надії і любові, а також, що любов – то найкраща ознака християнської автентичності, а це, у свою чергу, виступає не лише засадою єкуменізму, але й побудови громадянського суспільства [6, с.537].

Зрештою, протестантські теологи легко скеровують увагу на так звані “надзвичайні” харизми – саме вони привертають увагу мас-медіа, – і забувається про харизми “звичайні”, які є в Церкві.

Підкреслюючи роль і місце особистих надзвичайних харизм, які є тимчасовими й проминаючими, і тими, котрі наражаються на забуття загальних харизм, властивих інституційній Церкві, Геріберт Мюлен, акцентуючи увагу на значенні харизм, пише: “Міркую тут про помазання силою Святого Духа, що спочиває на єпископах, священиках, дияконах, та нерозлучно пов’язане з католицькою сакраментальною структурою Церкви” [5, с.6].

Одним із видимих єкуменічних проявів “надприродних дарів” є “падіння в благодаті”, чи “спочинок у Дусі”. Описане явище зустрічалося з вражаючим ростом популярності в Сполучених Штатах під час служб оздоровлення, які практикувала сильна особистість баптистської церкви Катрін Кульман (померла 1976 р.). Подаємо її прізвище через видовищний характер її “оздоровчих” сеансів, під час яких “falling phenomenon” (“падіння в благодаті”) займало важливе місце. Мас-медіа прославили її в Сполучених Штатах, Канаді й далі. Тисячі людей товпилися постійно на її сеансах. Службу оздоровлення супроводжував великий оркестр, вишколені служби порядку “catherib” відповідали за те, аби готувати падіння осіб, котрих торкалася Катрін Кульман [9, с.65].

Поширення явища “falling phenomenon” у католицьких осередках частково пояснює пособоровий клімат єкуменічної відкритості, який інколи розуміється як “дешевий єкуменізм”, що прямує до єдності християн, а не християнських церков, на базі найменшого спільного знаменника та безпосереднього відношення до Святого Духа. Односторонній натиск на ролі Святого Духа, зі шкодою для природних людських способів посередництва, безперечно, сприяв прийняттю цього особливого виду “харизм”.

Зокрема відоме сильне початкове здивування деяких некатолицьких лідерів, які бачили, як Римська церква приймає Віднову у Святому Дусі. Незабутнім було здивування Девіда Уїлкерсона – автора знаменитої книги “Хрест і стилет”, котрий різко висловлювався на адресу католиків: “або ви залишите Церкву, або Святий Дух залишить вас”. Католики рішуче відповіли на ці слова пером Ральфа Мартіна, визнаючи свою подвійну

вірність Святому Дусі й Церкві [4, с.61]. Однак це була лише дрібна сутичка, яка не вплинула на подальший успіх екуменічного вектора харизматичного руху.

“Дари Святого Духа, як моральні цноти, наголошує Йозеф Суененс, мають пережитися не як щось абстрактне, але в конкретній динаміці особливих обставин. Спадає на думку струмок, що, випливаючи з джерела, яким є Святий Дух, пристосовується до природи ґрунту та форми рельєфу. Надто часто наше духовне і моральне навчання плило негнучким руслом, і воно також мусить відновитися в Дусі” [10, с.42].

Значення Дарів Святого Духа підкреслює *VI Документ з Малінес*, який мав за мету приготувати дорогу для допомоги і духовної віднови, що стосується душпастирської служби оздоровлення і становить інтегральну частину спасительного Воплочення Христа [9, с.70]. Христос – Спаситель людини – є також Тим, хто оздоровлює людські рани. Його Церква має на меті наслідувати Його службу оздоровлення та продовжувати боротьбу із силами зла, а також розпізнавати, підтверджувати й сприяти розитковій харизм оздоровлення, прокладаючи їй безпечну дорогу, що якраз складає вагому духовну підвалину побудови громадянського суспільства.

Разом із тим частою спокусою є сприймання віднови Церкви в категоріях реорганізації, адаптації форм, що походять ззовні, структурних реформ на зразок людських інституцій, що, за висловом Ранієро Канталамеса (проповідника папського двору), “...можемо лише будувати трубопроводи й каналізації, але не зможемо зробити так, щоб заструменіло джерело” [8, с.302].

Не заперечуючи необхідність певних реформ, Йоан XXIII заглиблювався в суть речей, тобто до “джерел живої води”, взиваючи християн до прийняття Божого дару, щоб над Церквою виповнилась нова П’ятидесятниця. Церква завжди потребує повторного будовання там, де вона вже збудована, або в “залі нагорі” (вечернику), в основоположному досвіді, яким була подія П’ятидесятниці.

При цьому віднова, якої можна сподіватися після здійснення П’ятидесятниці, як твердить католицька теологія, не є зовнішньою відновою, але відновою із джерелом, відновою у свободі, що залишається в Бозі, щоб нас глибоко “християнізував” через Свого Духа [7, с.115]. Властиво, у ній сконцентрована екуменічна надія на повернення християн до видимої єдності.

Одним із головних зовнішніх чинників відображення харизматичного руху та його екуменічного потенціалу є гласолялія та ксинолялія. Релігійознавчо-теологічне тлумачення даного феномену все ж досить суттєво відрізняється в численних конфесіях. Як у сьогodнішньому досвіді церкви проявляється дана “вербалізація”, на це запитання дав відповідь Ральф Мартін, цитуючи Кіляна Мак-Доннелла, католицького дослідника, який займався цим духовним відновленням, що відбувалося в усьому світі. Зазначивши, що в різних культурах релігійне перетворення зазвичай характеризується певним так званим досвідом спалювання мостів, коли особа, яка рішуче повертається до Бога, переступає зі старого життя в нове. Навіть у всесвітній вилив Духа люди різних культур входять по-різному [4, с.49].

У чому полягає вираження даного дару, і в який спосіб об’явився він назовні? Якщо можемо опиратися на те, як він проявляється сьогodні в живих християнах, потрібно сказати, що цей дар проявляється під різними видами: або у вигляді послань, виказаних на зустрічах, або в особистій площині, у вигляді довгої протяжної особистої молитви. У будь-якому разі йдеться про те, що звук і слово не є звичні до будь-яких існуючих мов, які відтворюються в даній хвилині. Ральф Мартін у своїй праці, друга частина якої стосується особистої молитви, наполягає на тому, щоб досвідчували єднання з Богом у мовах: “Наш досвід також показує, що мови мають бути основною частиною християнського життя в молитві. Не панацеєю, але й не чимсь незначним” [4, с.58].

Коли ж проявляється це в спільноті, тобто передається певне послання в мовах, завжди мови повинні інтерпретуватися, як у парі із пророцтвом мусіло б завжди бути розпізнання (пор. I Кор. 12:10; 14:27–28). Хто інтерпретує, не перекладає того, що інші казали; відчувається швидше потреба в говорінні чогось (“заохочуванні” слова, вірша зі Святого Письма), що він сам розуміє, як сказано з послання, і що виражає його загальний

зміст [11, с.150]. Через те, що дуже рідко тлумачиться дар мов, на спільних зустрічах виникає певне упередження, тобто люди бояться відкриватися на нього, в той момент бажаючи пережити Віднову у Святому Дусі. “Я знаю, що мій досвід, – твердить кардинал Суененс, – і досвід інших за останні роки підтверджує це. Не є незвичним те, що хтось приходить просити допомоги для прийняття Духа і відверто чи приховано каже: “Мені подобається той чи інший бік діяльності Духа, але я не хочу молитися іншими мовами”. Звичайно, це застереження свідчить про бажання тримати свій контроль і не дати вузди правління нашого життя в руки Бога. Хоча людина може прийняти Духа і не говорячи іншими мовами, звичайно існує заборона для Духа діяти за Його бажанням до того часу, поки людина сама не прийде, коли хотітиме говорити іншими мовами. Для багатьох це є важливою захисною фортецею в повній відмові Богові” [10, с.42].

Послугування даром гласолалії, тим більше у сфері особистої молитви, зводиться до того, що відкривається до глибшої молитви, до безпосереднього контакту з Богом, звідки черпається багато добродійств. Часом гласолалія служить для вираження адорації обожнення, іншим разом стає могутнім заступництвом. Людина досвідчує в ній нову єдність; це ціла особа в найглибшій своїй істоті молиться, відкриваючись для Бога: тіло, душа і дух з'єднані в одно. Безпосереднє свідoctво найкращої допомоги нам у розумінні того дару.

Загалом, харизматичний рух, з огляду на притаманний для сучасного пробудження як в Католицькій церкві, так і в інших конфесіях, є глибоким джерелом проникнення християнських норм і цінностей у теперішнє суспільство, у формування екуменічного характеру, для кращого переосмислення змісту і ролі особи, своєї діяльності, спрямованої на покращання себе, людських ідеалів. При цьому саме впровадження етичних норм, які заповів Ісус Христос, є історично перевіреним джерелом побудови громадянського суспільства, а спільні вияви харизм носять у собі джерело й об'єктивне спрямування екуменізму в контексті гармонізації соціальних чинників творення громадянського суспільства. В українському контексті поширення харизматичного руху, як явища христоцентричного і пневмоцентричного, покликане внести вагомий вклад в об'єднання нації на засадах взаємної любові, міжконфесійного взаєморозуміння.

1. Боєчко Василь. Правда про харизму / Василь Боєчко. – Львів : [б. в.], 2002. – 350 с.
2. Див. Святий Дух. Вибрані тексти. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2007. – 49 с. ; Катехизи після євангелізаційних реколекцій : Вибрані тексти. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2006. – 68 с.
3. Лютеранська церква і харизматичний рух: керівництво для громад і пастирів : доповідь Комісії з богослов'я і церковних відносин Лютеранської Церкви Місурійського Синоду (квітень 1977 р.). – <http://bohmnarod.ru>.
4. Мартін Ральф. Прагнення пізнати Бога : практична допомога під час особистої молитви / Ральф Мартін. – Львів : [б. в.], 1994. – 160 с.
5. Мюлен Геріберт. Нове життя з Богом / Геріберт Мюлен. – Львів : Свічадо, 2005. – 235 с.
6. Рагнер Карл. Короткий теологічний словник / Карл Рагнер, Герберт Форгрімлер. – Львів : [б. в.], 1996. – 890 с.
7. Тардіф Еміліан. Ісус є Месією / Еміліан Тардіф. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2005. – 130 с.
8. Cantalamessa Raniero OFMCap. Piesn Ducha Swietego. – Warszawa, 2003. – 540 с.
9. Suenens Kard. Leon J. Spoczynek w Duchu (kontrowersyjne zjawisko). – Krakow, 2005. – 160 с.
10. Suenens L. J. Odnova i ekumenizm / L. J. Suenens. – Krakow, 2007. – 200 с.
11. Verlinde Joseph-Marie. Jeden jest Pan / Joseph-Marie Verlinde. – Krakow, 1996. – 150 с.

Charismatic Movement in the Catholic Church is some kind of heritage which is introduced by God's "activity" (not only by observation) but through practice of charismatic and ecumenism in Ukraine.

Key words: *charismatism, charisma, ecumenism, rekolekcii, pneumatologia.*